NUM XXXVII.

w SOBOTĘ DNIA 16. WRZESNIA ROKU 1786

Z Florencyi dnia 28 Lipca.
Nie dawno w *Prato*, czterech Plebanow niechciało dawać ſzlubu dwóm parom zpokrewnionym, za dyſpenſą Biſkupa *de Prato* twierdząc, iż na to potrzeba dyſpenſy z *Rzymu*. Gdy o tym oznaymiono Xiążęciu, wydał rozkaz, ażeby ci czterey Plebani, byli wzięci do *Seminarium* w *Piſtoi*, y żeby tam początkow *Religii Chrześciańſkiey* do poty ſię uczyli, do pokiby niedali dowodów o ſwoich w niey poſtępkach.

Ze Lwowa dnia 3 Sierpnia. Dnia wczorayſzego przybył tu Ceſarz Jmć. Już tu czwarty

Monarcha. Ma on z sobą około 30. osob. Dnia wczorayszego także przybyła tu Xiężna Jeymć *Czartoryska*; ma ona z sobą 12. powozow, a Dwór iey składa się z 70. ludzi.

Z Londynu dnia 6. Sierpnia. Widowisko od wiekow już w *Londynie* nieoglądane, a niedawno ziawione, pokazuie iasno, iak wielki wzrost w *Anglii* wzieła teraz *Tolerancya*. Pewna Katolicka Zakonnica *S. Klary*, czyli *Bernardynka*, rodem z tuteyszego niegdy Miasta, w pewnym Klasztorze w *Belgium* mieszkaiąca, w tych dniach przybyła tu dla odwiedzenia swey Matki. Ta Mniszka, w Zakonnym swym ubierze tak iak w Klasztorze ustroiona, iawnie srzod dnia przez ulice *Londyńskie* do swoiey Matki piechoto szła, a naymnieyszego naygrawania, ani przykrego słowa, od nikogo nie słyszała; lubo wszyscy temiż ulicami idący zastanawiali się, y na to tak nowe w *Londynie* widowisko, z wielką ciekawością, ale z równą spokoynością y ludzkością, pilnie poglądali.

Z Paryża dnia 8. Sierpnia. ... interesu z Parlamentem *de Bordeaux*, nieśmiertelną sławę czyni Monarsze naszemu; który lubo opacznemi informacyami y radami uwiedziony, wielkie już kroki był uczynił; postrzegszy iednak, że one nie ku Sprawiedliwości dążą, wstecz zaraz cofnął się, ani na swoy, ani na Rady swoiey, punkt honoru uważaiąc, ale go teyże Sprawiedliwości, iawnie w oczach całego Królestwa prawdziwie heroicznie poświęcaiąc. Ta rzecz, czyni też honor y sławnemu naszemu Ministrowi Hrabiemu *de Vergennes*. Wiadomo, iż rzecz szła o te grunta, które uchodząc od brzegu rzeki, zwykły odsypywać y wolne od wody opuszczać, a tym samym (podług sprawiedliwości) temu ie zostawować, który był dziedzicem gruntu aż do rzeki. Chciwość partykularnych osob, chcąc za przywileiem Dworu te grunta opanować, wmawiała podstępnie w Konsyliarzow Dworskich, iż takie rzek odsypy, należą do Króla. Gdy ta materya przyszła do *Wielkiey Rady*, Hrabia *de Vergennes* mocno takim przywileiom Królewskim sprzeciwiał

łowi Przyſięgę, iż poſſeſſye Obywatelow, w całości będzie utrzymywał; ale przeciwna większość głosow przemogła, y Patenta Królewſkie wyſłano do Parlamentu *de Bordeaux*, aby były regeſtrowane. Parlament regeſtrować niechciał; a zatym znowu Rada w *Werſalu* zwołana była; gdzie iedni chcieli Parlament kaſsować, drudzy na wygnanie do *Saintes* poſłać, inni do Dworu go osobiście przywołać; y na tym przecie oſtatnim ſtaneło. Za przybyciem do *Wersalu* Parlamentu, Monarcha naſz, chcąc być dobrze informowanym, poſzedł ſam ſekretnie iednego poranku do przybyłego pierwſzego Prezydenta, ſtoiącego w Apartamencie Marſzałka *de Mouchy*, y tam przez niemały czas rozmowiwſzy ſię do brata ſwego *Hrabi Prowancyi* (zawſze gorliwego wielce za obywatelſtwem) gdzie przez trzy godziny bawiwſzy ſię, wychodząc te rzekł słowa; *Zrobiliby taką rzecz, któraby y Sprawiedliwość moię zbezcześciła, y żadnegoby Stanowi pożytku nieprzyniosła.* Jak pomyślnie potym dla Parlamentu y dla obywatelow rzecz poſzemy, że na Radzie w *Wersalu* dnia 2. tego Miesiąca odprawioney, za naleganiem ſamego Monarchy poſtanowiono, ażeby dawniey nawet podſtępnie otrzymane na podobne grunta około rzek *la Marne* y *la Loire* Przywileie, wſzyſtkie były odwołane y odebrane; pomienione zaś grunta, należeć maią do dziedzicow brzegowych.

Wtychże teraz wyrażonych okolicznościach, gdy pomienſzeni Parlamentarze, oddaiąc Dworſkim Panom wizyty, pzyſzli do Margrafa *de.* . . . . ; ten z wielką powagą zaczął ich upominać, ażeby ſię nie opierali Dworowi, bo inaczey, wielkiey doznaią niełaſki y kary. Lecz gdy Pierwſzy Prezydent odpowiedział: *A wieſzże Wmć Pan o tym, że ieżeli niebędziemy opierali ſię Dworowi, ſam Wmć Pan utraciſz na dwadzieścia tyſięcy roczney intraty?* gorliwy niedawno za Dworem Margraf rzekł: *Jeżeli tak? to ſię opieraycie; ale tylko grzecznie y ſpokoynie.*

Tenże Prezydent, upominaiącemu JP. *Tour-Vidault*, że powinien pierwſzy Prezydent konkludować zawſze za Kró-

130

ale w ten czas tylko kiedy idzie prawdziwie o interes samego Króla, nie zaś ludzi partykularnych, zwodzących y w niesprawiedliwość wprowadzaiących przez niewiadomość Króla. A do tego, ie ſłem ten z Urzędu mego, który ſto ię pośrzodku, między Królem y między Narodem.

Z Paryża dnia 9. Sierpnia.
Pisaliśmy niedawno, że cały *Paryż*, z wielkim ukontentowaniem czyta pewnego Wielkiego Xiążęcia list, wychwalaiący Dekret Parlamentu *Paryſkiego* w sławney Sprawie Xiążęcia Kardynała *de Rohan* wydany. Teraz za pewną rzecz mamy, iż Autorem tego pięknego y szacownego listu, iest Xiąże Jmć *Henryk Pruſki.*

Z Auſtryi dnia 12. Sierpnia.
Słychać, że Cesarz y Król Jmć *Francuſki*, staraią się przywrócić dobrą harmonią między Dworami *Madryckim* y *Neapolitańſkim*.

To iest rzecz zmyślona, że niektóre Fortyfikacye w Fortecy *Thereſſienſtadt* zawaliły się; iako też i to, że w *Czechach* wybieraią Rekrutow.

Z Berlina dnia 19. Sierpnia.
Teraz naiz panuiący Monarcha, dnia 25. przyszłego miesiąca Września poczyna rok 42. W Roku 1769. dnia 16. Października zaślubił Xiężniczkę *de Heſſen-Darmſtadt* teraznieyszą Królową, z którey ma 4. synow y 2. córki tęraźnieyszy Sukcessor Tronu Królewic *Fryderyk Wilhelm* narodził się Roku 1770. dnia 3. Sierpnia. *Fryderyka Zofia*, zaślubiona Xiążęciu Jmci *Stadhuderowi*, iest siostra Króla Jmci.

Nietylko dla Dworu Królewskiego iest ustanowiona żałoba od teraz panuiącego Monarchy, ale też y dla Garnizonu; który, dnia dzisieyszego wziął ią na siebie, Generałowie y cały Sztab noszą czarne spodnie y czarną kamizelkę, florę obwinietą około ręki, i felcech także takąż czarną obwiniony florą; gimeyni zaś prości, samą tylko noszą około ręki florę.

Z Wiednia dnia 25. Sierpnia.
Jeszcze przed śmiercią Króla Jmci *Pruſkiego*, po całym *Wiedniu* była pogłoska, ze ma tu przybyć Xiąże Jmć *Henryk Pruſki*, w interesie wielkiey barzo wagi.

SUPLEMENT

DO GAZET WIŁENSKICH

w SOBOTĘ DNIA 16. WRZEŚNIA ROKU 1786

Z Paryża dnia 16 *Sierpnia.* Jeszcze Roku przeszłego, dnia 18. Września, to iest na początku Sprawy Xiążęcia Kardynała de *Rohan,* Duchowieństwo *Francuskie,* Korgres swoy w tuteyszym Mieście odprawu iące, podało Memoryał Królowi Jmci, przywodząc swoie dawne Przywileie, iż Biskupi, powinni być sądzeni przez sobie równych. Na ten Memoryał, dopiero teraz po zakończoney iuż dawno Xiążęcia Kardynała Sprawie, posłał Król Jmć Odpowiedź dnia 31. Lipca przez Strażnika Pieczęci do Arcybiskupa *Narbońskiego,* iako pomienionego Kongressu Prezydenta, w tych (godnych uwagi) słowach: *Chwalę ia tę gorliwość którą ma Królestwa moiego Duchowieństwo, w zachowywaniu dawnych swych Przywileiow, od Królow Poprzednikow moich sobie pozwolonych. Chociaż natura Sprawy Kardynała* de Rohan, *y trudność w znalezieniu dla iey poznania Trybunału, niedopuściły mnie mieć względ na Reprezentacye Zgromadzonego Duchowieństwa w tym rodzaiu Sprawy partykularnym; moia iednak myśl iest, ażeby ten przykład był bez konsekwencyi, y żeby Sprawy osobiste Biskupow, były nieprzerwanie rozstrząsane y sądzone tak, iak w przeszłych czasach bywało.*

Z Austryi dnia 16. *Sierpnia.* W *Stambule* ta partya, która życzy woyny, stara się coraz barziey do niey *Portę* zachęcić; która iak słychać, Posłowi Xiążęcia *Herakliusza,* przybyłemu na zaspokoienie sporow y kłó

Celarz Jmć naznaczył 16,000 Złł: na wybudowanie nowego Kościoła w *Czernowitz*, y naznaczył tam plac na to.

Konsyliarzowi y Dyrektorowi *Causarum Regiarum* w *Budzie* Panu *Subytsch.* okropny zdarzył się przypadek. Oczekuiącemu na przybycie Arcy Xiążęcia Jmci *Franciszka*, śniło mu się w nocy, iż Arcy Xiąże Jmć iuż przybył, y że on na przeciw iemu wychodzić musi. Wstał zatym, śpiąc, z łozka, y gdy wyszedł z pokoiow na schody, upadł tak- szkodliwie, iż w kilka godzin umarł.

Z Wersalu dnia 17. Sierpnia. Wiadomo, iż przywołanemu tu Parlamentowi *de Bordeaux*, Król Jmć kazał wyliczyć 150. tysięcy *Liwrow*, nagradzaiąc wydatek podróżny. Pomieniony Parlament dość maiąc na tym, że podczas tey acz kosztowney podróży, Sprawę swą y Obywatelow swoich, przeciwko podstępnym y chciwym osobom, przed Królem wygrał, pomienioną ofiarowaną sobie od Dworu Summę, obrócić umyślił na dobro powszechne, to iest na wystawienie bliskie porodzenia niewiasty.

Z Berlina dnia 18. Sierpnia. Krótkie opisanie życia zmarłego Króla Jmci *Pruskiego.* „ *Fryderyk* zwany *Wielki*, urodził się Roku 1712. dnia 24. Stycznia. Wszedł w ślubny związek z Xiężniczką *de Brunswig Wolfenbuttel* w Roku 1733. dnia 12. Lipca; a obiął Rządy Roku 1740. dnia 31. Maia. Król *Fryderyk Wilhelm* Ociec iego, zostawił mu Woysko złożone z ośmiudziesiąt tysięcy ludzi, wielkie skarby y arcy dobrym porządkiem ułożoną formę Rządu. Tego wszystkiego, potrafił użyć syn iego *Fryderyk* II. z wielkim szczęściem y rozumem, tak dalece, iż go *Wielkim* zwano. To on bowiem przywiodł do skutku, na co Elektor *Fryderyk Wilhelm* założył był fundamenta; to iest, utwierdził potęgę swoiego Domu, y uczynił świetnym stan kraiu swego. Naprzod, utwierdził on swoie pretensye, które miał do niektórych Xięstw *Szląska*, przez pełną chwały woynę; a przez pokoy *Wrocławski*, od Kró-

mu został Gdańſk cały, z Hrabſtwem *Glatz*, wyiąwſzy *Troppau*, *Jägerndorf*, y *Teſchen*. Wkrótce potym zagarnął do ſiebie Xięſtwo *Oſt Friesland*, którego oſtatni Xiążę był umarł. Uczynił ſzczęśliwie koniec nowey na obronę *Karola VII* z pomienioną Królową prowadzoney woynie, y przez pokoy *Drezdeńſki* naſtąpiło potwierdzenie Traktatu *Wrocławſkiego* W trzeciey ſiedmioletniey woynie, która była iedną z naywiekſzych iego woien, miał on nieprzyiaznych ſobie Ceſarſki Dom *Auſtryacki*, Jmperatorową *Roſsyiſką*, wielu Xiążąt *Jmperii* y Królow, *Francuſkiego* y *Szweckiego*; z tym wſzyſtkim zawarł naoſtatek tak wielce chwalebny pokóy w *Hubertsburg*. Widzano go, iako Hetmana, przy rozpoſtrzenianiu y obronie ſwoiego Państwa, a potym nie podnioſzy oręża, przyłączył do ſwoiego Państwa całe *Polſkie Prusy* (wyiąwſzy *Gdańſk* y *Toruń*) z częścią *Wielkiey Polſkiey*. Jeſzcze raz wziął ſię był on do oręża, za ſtroną niektórych *Niemieckich* Xiążąt, względem Sukceſsyi *Bawarſkiey*, i po uply-

ſzyńſki. pomyślnie ſprawił to, o co rzecz była. W przeſzłym roku, za iego przewodnictwem przyſzedł do ſkutku, alians Xiążąt *Niemieckich*. W kraiu ſwoim wiele on pożytecznych wprowadził rzeczy; barzo protegował manufaktury i kunſzta rozmaitego rodzaiu; u fundował *Azyatycką* handlowną kompanią w *Emden*; wielu cudzoziemcow zdatnych do robot, do ſwego kraiu pociągnoł, y co rok łożył Milliony na poprawę kraiu, y dobro ſwych poddanych. Woyſko ſwoie uczynił naylicznieyſzym y iak naylepiey wyexercytowanym w całey *Europie*. Sprawiedliwość zgruntu poprawił, y nową Xięgę Praw ufundował. Przez niego, nauki y rozmaite kunſzta, wzroſt wzięły. Sam niektóremi z tych, iako znaiący ſię na nich, często ſię zatrudniał, y napiſał w *Francuſkim* ięzyku Hiſtoryą ſwoiego Domu. Akademią *Berlińſką* w górę podnioſł. Sam wſzyſtkim rządził, y nie poprzeſtał rządami zatrudniać ſię, aż do oſtatniego prawie momentu ſwoiego życia.„

Ciało Króla Jmci dnia wczo

a dnia dziſieyſzego w garnizonowym Kościele w *Potſdamie* ſekretnie będzie złożone Już poczęto dla niego robić trunę z marmuru czarnego.

Z Paryża dniu 18. Sierpnia. Poſeł Królewſki na Seym *Ratyzbońſki* JPan *Berenger*, dnia 13. tego mieſiąca, był z pożegnaniem u Króla Jmci, y wyiechał na mieyſce ſwego przeznaczenia.

Obrana Xieni *de Remiremonde* Xiężniczka *de Bourbon Condé*, codziennie czeka od *Oyca S.* na *Breve* ſwoiego potwierdzenia.

Z Londynu dnia 22. Sierpnia. Dnia 14. tego mieſiąca, o 2. po północy godzinie, w *Cockermouta*, w *Gitehaven*, *Warkington*, *Maryport*, *Keſwyck*. *Carlisle* y *Kendal*, dały ſię uczuć trzeſienia ziemi. Trwały one tylko przez 3 albo 4. sekundy, z tym wſzyſtkim, niektóre z nich attaki były doſyć cieżkie. Jednakże żadney inney ſzkody nieuczyniły. iak tylko, że w *Kendal* po rozmaitych mieyſcach kominy y ſtare mury zawaliły ſię. Naturalnie wnoſić można, co za ſtrach tam być dzony zoſtał. Niektórzy ſłyſzeli wieki huk.

Z Berlina dnia 22. Sierpnia. Król Jmć, iak ſłychać, dnia 1. Września, ma iechać do *Potsdamu*, a potym ma odprawić podróż do *Prus* y *Szląſka*

Loterya, dnia iutrzeyſzego ma być iuż . oſtatni raz ciągniona; a potym, za zawſze będzie znieſiona.

W Mennicach, ma być bita nowa moneta pod sztempelem teraz panuiącego Monarchy.

Król Jmć rozmaitym abſzeytowanym Officerom, częścią penſye powiękſzył, a częścią nowe ponaznaczał.

Z Hamburga dnia 24. Sierp. Dnia wczorayſzego o 5. po południu godzinie, odprawił barzo pomyślnie y z wielkim wſzyſtkich patrzących ukontentowaniem P. *Blanchard* ſwą dwudzieſtą powietrzną podróż. Balon iego zawierał w ſobie około 5,000. ſtop kubicznych, y w przeciągu 2. godzin był napełniony palnym powietrzem.